

Danuta Seroka

LEKARZE WETERYNARII W PAŃSTWOWYM ZAKŁADZIE HIGIENY W WARSZAWIE

Emerytowana doc. dr hab. n. przyrodniczych
Zakład Epidemiologii PZH w Warszawie

Przedstawiono wkład lekarzy weterynarii w publiczną służbę zdrowia świadczoną w kraju przez Państwowy Zakład Higieny w Warszawie, w 90-lecie powstania Instytutu.

Słowa kluczowe: Państwowy Zakład Higieny, lekarze weterynarii
Key words: National Institute of Hygiene, veterinary doctors

Podniesienie w państwie poziomu zdrowia publicznego zależy nie tylko od wysiłków resortu zdrowia. Składa się nań działalność innych resortów, z których medycyna weterynaryjna w naturalny sposób sytuuje się najbliżej zdrowia człowieka. Obie służby najściślej też są związane z bytem sanitarnym obywateli.

Elity medyczne i weterynaryjne w państwie polskim, dźwigającym się po obu wojnach światowych w pełni to doceniały.

W sierpniu 1918r, przy Wydziale Lekarskim Uniwersytetu Warszawskiego powołano Studium Weterynaryjne, które w lutym 1927r senat UW przekształcił na samodzielny Wydział Weterynarii pod kierownictwem prof. *Jana Gordziakowskiego*, wybitnego specjalisty chorób zakaźnych zwierząt, mianowanego w 1933r Honorowym Profesorem Uniwersytetu Warszawskiego. Wybitni lekarze medycyny i lekarze weterynarii z ośrodków warszawskiego i lwowskiego dzielili swoje specjalności pomiędzy obie medycyny – ludzką i zwierzęcą. Byli wykładowcami akademickimi na obu uczelniach, członkami rad i komitetów naukowych, organizatorami wspólnych tematycznie towarzystw naukowych, organizatorami zjazdów i posiedzeń, opiniodawcami przewodów doktorskich i habilitacyjnych, członkami komitetów redakcyjnych czasopism, współautorami prac naukowych, doradcami w ministerstwach.

Poza chorobami zakaźnymi i inwazyjnymi, cenna była współpraca i wymiana doświadczeń w pokrewnych dla ludzi i zwierząt problemach klinicznych, takich jak hematologia, immunologia, niedobory pierwiastkowe, zaburzenia metaboliczne, problemy toksykologiczne. Wyodrębnionym problemem stała się sprawa higieny i bezpieczeństwa żywności.

Wśród wielu nazwisk ludzi nauki zasłużonych dla współpracy medycyny i weterynarii należy wymienić: *Antoniego Banta, Odo Bujwida, Zygmunta Ewy, Bolesława Gutowskiego, Zbigniewa Kozara, Adama Kądziołka, Jana Karola Kostrzewskiego, Ireny Maternowskiej,*

Józefa Parnasa, Romana Poplewskiego, Witolda Stefańskiego, Abdona Stryzaka, Ernesta Szyma, Jerzego Szaflarskiego, Alfreda Trawińskiego, Marka Żakiewicza.

Państwowy Zakład Higieny od momentu jego powołania do życia wypełniał zadania istotne dla publicznej służby zdrowia odradzającego się państwa. Ministerstwo Opieki Społecznej w sprawozdaniu z 1939 r. tytułuje działalność PZH: „Dwadzieścia lat publicznej służby zdrowia w Polsce Odrodzonej.” Było to możliwe dzięki wybitnym osobowościom, które kierowały Instytutem, ich wiedzy i szerokiemu spojrzeniu na ówczesne problemy zdrowotne kraju i ich społeczne uwarunkowania. Należy też podkreślić wysokie kompetencje, ofiarność i bezinteresowność zespołu pracowników Instytutu.

Obecność Weterynarii w problematyce zdrowia człowieka została w Instytucie od początku zauważona. W 1927 r. Prezydent RP określił wśród zadań PZH „wyrób surowic, szczepionek i produktów biologicznych stosowanych w medycynie i weterynarii, w celach zapobiegawczych i leczniczych”. Statut Szkoły Higieny, zorganizowanej w 1926 r. dla szkolenia personelu zdrowia publicznego, uwzględniał potrzebę nauczania lekarzy weterynarii w tym zakresie.

Sprawozdania z działalności PZH od samego początku, do roku 1939, nie uwzględniały zawodów osób w nim zatrudnionych. Pracowników dzielono ogólnie na osoby z wyższym wykształceniem i przygotowaniem technicznym („personel wyższy i niższy”). Wymieniano tylko nazwiska i tytuły zawodowe kierowników zakładów i działów. W 1939 r. w sprawozdaniu Ministerstwa Opieki Społecznej podano, że „PZH łącznie z działem produkcji i filiami zatrudnia 589 osób, w tej liczbie 327 pracowników umysłowych i 262 fizycznych. W Centrali w Warszawie liczba ta wynosiła 379, w tym 192 umysłowych i 187 fizycznych. Liczbą tą nie byli objęci robotnicy rolni na fermie Służew oraz siły pomocnicze angażowane czasowo w Dziale Produkcji w miarę potrzeb. Należy sądzić, że w tej grupie byli lekarze weterynarii. Nie można wyobrazić sobie, aby stajnie i obory zwierząt produkcyjnych nie były obsługiwane przez lekarzy weterynarii odpowiedzialnych za zdrowie zwierząt; podobnie laboratoria do szczepień i pobierania surowic od zwierząt. Związku niektórych lekarzy weterynarii z PZH można odszukać w ich życiorysach opublikowanych w książce *Edmunda K. Prosta* „Wybitni polscy lekarze weterynarii XX wieku w nauce i zawodzie”.

Wybitny specjalista chorób drobiu i ryb, prof. dr wet. *Kazimierz Marek* w 1935 r. szkolił się u prof. *Ludwika Hirszfelda* w zakresie mikrobiologii; podobnie doc. dr wet. *Adam Czarnowski* odbył w 1938 r. staż w PZH w zakresie bakteriologii i serologii lekarskiej pod kierownictwem prof. *Hirszfelda*. Doc. *Czarnowski* w swojej pracy zawodowej nawiązał po wojnie ścisłą współpracę z A.M w Gdańsku oraz z PZH i publikował w czasopiśmie medycznych. Twórca higieny i technologii przemysłu mięsnego w kraju prof. dr hab. wet. *Stefan L. Koeppe* po studiach bakteriologicznych w Paryżu, pracował w PZH do 1932 r. Dr wet. *Maksymilian Łabędź* w latach trzydziestych współpracował z dr *Wierą Głowacką* w zakresie mechanizmów odporności przy wściekłości i uodpornianiu psów przeciw wściekłości (zamordowany przez Gestapo).

Prof. dr hab. *Ernest Aleksander Sym*, lekarz wet. i chemik, habilitował się na Wydziale Lekarskim w Warszawie w 1933r. i objął Zakład Chemii Ogólnej i Fizjologicznej na Wydziale Weterynarii. w Warszawie, tworząc zakład otwarty na międzyuczelnianą współpracę w zakresie biochemii i biochemii klinicznej. W okresie wojny objął dział chemii w PZH, co dało mu możliwość prowadzenia zakonspirowanej pracy badawczej własnej i współpracowników. Po wyzwoleniu kierował działem chemii centrali PZH w Łodzi. W 1946 r. podjął pracę na

Tabela 1 Lekarze weterynarii w zakładach Państwowego Zakładu Higieny w latach 1949-2007
 Table 1. Veterinary doctors in National Institute of Hygiene in years 1949-2007

IMIĘ I NAZWISKO	LATA PRACY	TEMATYKA PRAC	LICZBA PUBLIKACJI I DONIESIĘŃ
Z zakładu Badania Żywności i Przedmiotów Użytku			
Grażyna Balcerzak	1984 - 1989	Określanie czystości asortymentowej olejów i margaryny metodą chromatografii gazowej; określanie histaminy w wybranych środkach spożywczych; badanie chemiczne i mikrobiologiczne mleka	4
Maria Cepryńska	1954 - 1956	Oznaczanie beztlenowców w żywności; obecność pałeczek okrężnicy w mleku, kale krów i u małych zwierząt domowych	4
Małgorzata Jędra	Od 1986r.	Chemiczne bezpieczeństwo żywności ze szczególnym uwzględnieniem fluoru; aktywność mutagenna stosowanych barwników; wykrywanie modyfikacji genetycznej w żywności; zawartość benzenu w napojach bezalkoholowych	43
Maria Kossakowska	1957 - 1963	Wpływ składników mineralnych w żywieniu na mineralizację kości i zębów	8
Józef Maleszewski	1958 - 1975	Szeroki zakres badań zanieczyszczeń bakteryjnych żywności z uwzględnieniem cykli produkcyjnych; zmiany mikroflory żywności pasteryzowanej; rola paciorkowca kałowego w przetwarzaniu żywności, prace metodyczne i podręcznikowe	37
Anna Pliszkowa	1950 - 1972	Autorytet krajowy w zakresie mikrobiologii żywności i metod mikrobiologicznego badania żywności, ze szczególnym uwzględnieniem enterotoksyny gronkowcowej; liczne prace metodyczne	66(8 podręczników)
Edward Stec	1958 - 1990	Bakteriologiczne i toksyczne zatrucia żywności, metody wykrywania; kancerogenność olejów jadalnych	31
Romułd Tworek	1949 - 1952	Bakteriologiczne badanie konserw mięsnych	6
Stanisław Zalewski	1956 - 1960	Bakteriologiczne badanie żywności ze szczególnym uwzględnieniem beztlenowców	19
Z zakładu Epidemiologii			
Zbigniew Anusz lek. wet i lek. med.	1957 – 1991 do 1965r w Ośrodku Badań Klinicznych	Szeroki wachlarz analizy epidemiologicznej, klinicznej i bakteriologicznej chorób zakaźnych (błonica, czerwotka, etiologia biegunek, salmonelozy, tężec, botulizm, zakażenia szpitalne, pałeczka okrężnicy, mononukleoz, świerzb, choroby odzwierzęce); inicjator nauczania epidemiologii chorób zakaźnych średniego personelu medycznego; autor licznych artykułów i podręczników w tym zakresie; z-ca redaktora Przeglądu Epidemiologicznego	236
Michał Czerwiński	Od 2001r	Ocena sytuacji epidemiologicznej wybranych chorób zakaźnych (wścieklizna, włośnica, bruceloz, salmonelozy); laboratoryjna i epidemiologiczna charakterystyka nowych zwierzęcych źródeł zakażenia wścieklizną z uwzględnieniem nietoperzy	30

Bożena Janusik	1985 - 1990	Ocena wykonawstwa szczepień ochronnych; metody opracowania epidemiologii zatruc pokarmowych w Polsce	1
Andrzej Koncki	1991 - 1993	Analiza źródeł zakażenia ludzi włośnicą w Polsce; nadzór epidemiologiczny nad brucelozą ludzi; epidemiologiczna ocena wykonawstwa i skuteczności szczepienia ludzi przeciw wściekliznie; nadzór epidemiologiczny nad nowymi zwierzęcymi źródłami zakażenia wścieklizną	3
Stanisław Karpiński	1983 - 1991	Serologiczna diagnostyka wścieklizny <i>in vitro</i> (JF, SN, ELISA); badanie świń na obecność wirusa grypy A; definicja odzwierzęcych chorób zakaźnych	3
Anna Przybylska	1983 - 2003	Opracowanie epidemiologicznej metody oceny zatruc pokarmowych w Polsce; pogłębiona analiza epidemiologiczna zatruc pokarmowych; definicja chorób zakaźnych dla celów zgłaszania i rejestracji; zakażenia szpitalne z uwzględnieniem zatruc pokarmowych i wzwb; zatrucia ludzi toksyną botulinową i środkami chemicznymi w Polsce	80
Danuta Seroka	1953 - 2001	Epizootiologia i epidemiologia chorób odzwierzęcych w Polsce; laboratoryjna diagnostyka brucelozy, tularemii, gorączki Q; serologiczna i wirusologiczna diagnostyka <i>in vitro</i> wścieklizny; nadzór epidemiologiczny i laboratoryjny nad szczepieniami ludzi przeciw wściekliznie w Polsce; monitorowanie zgodności antygenowej szczepów szczepionkowych i krążących w przyrodzie szczepów dzikich; doustne zakażenie wirusem wścieklizny, nadzór lab. i epidemiologiczny nad wprowadzeniem z hodowli tkankowej szczepionki dla ludzi i zwierząt; nowe odzwierzęce wirusowe zagrożenia ludzi; organizacja kursów specjalizacyjnych; kierownictwo Studium Doktoranckiego, reprezentowanie polskiej rabiologii na forum międzynarodowym	157
Lech Szkudlarek	1979 - 1981	Serologiczne metody <i>in vitro</i> do oceny wartości ochronnej szczepionki przeciw wściekliznie; źródła zakażenia ludzi wirusem grypy A, epidemiologiczna metoda oceny skuteczności szczepień przeciw wściekliznie	4
Romuald Twarek	1953 - 1963	Epidemiologia brucelozy, gruźlicy bydłowej, wąglika, gorączki Q	10
Higieny Komunalnej			
Stanisław Szuliński	1964 - 2002	Wpływ zanieczyszczeń wody na ośrodkowy układ nerwowy zwierząt doświadczalnych – szczurów; toksyczność zanieczyszczeń wody badana <i>in vivo</i> i <i>in vitro</i> ; toksyczność materiałów budowlanych; szkodliwe czynniki w pomieszczeniach mieszkalnych; wpływ pory roku i warunków hodowli zwierząt doświadczalnych na wyniki badań toksykologicznych	21

Z zakładu Toksykologii Środowiskowej			
Robert Bańkowski	Od 2000r	Biomarkery (na modelu szczurów) w ocenie zagrożenia zdrowotnego związanego z obecnością w środowisku chemicznych kancerogenów; bezpieczeństwo stosowania herbicydów; programy komputerowe dla szacowania ryzyka stosowania herbicydów	3
Teresa Janicka	1964 - 1969	Zwalczanie szczurów w obiektach wielkomiejskich; toksyczność i skuteczność rodentycydów; zastosowanie fluorescencji do oceny działania preparatów grzybobójczych	5
Jerzy Piotrowski	1978 - 1990	Kancerogenne działanie wybranych pestycydów; uszkodzenia genetyczne wywoływane przez wybrane substancje chemiczne; pierwiastki śladowe w tkankach ludzi zdrowych i z choroba nadciśnieniową; ocena sanitarno-toksykologiczna środków ochrony roślin	2
Z zakładu Badania Surowic i Szczepionek			
Maria Gołobow	1982 - 1991	Bezpieczeństwo i immunogenność komponentu szczepionki Di-Te-Per; weryfikacja stopnia degradacji cieplnej wybranych preparatów; bezpieczeństwo i immunogenność preparatu TD; testy śródskórne w badaniu mocy anatoksyny błonicznej	2
Paulina Górska	Od 1999r	Ocena różnych adjuwantów w poszczepiennej odpowiedzi immunologicznej; metody <i>in vitro</i> w ocenie efektywności szczepionek; profil poszczepiennej odpowiedzi immunologicznej typu komórkowego; przeciwciała u dzieci przeciw HAV; odpowiedź humoralna i komórkowa po immunizacji antygenami powierzchniowymi HBV; przeciwciała przeciw Hib w populacji; geny zjadliwości <i>Streptococcus pneumoniae</i> ; właściwości immunogenne podszczepów BCG; endotoksyny w preparatach bakteriofagów	22
Zygmunt Kudelski	1958 - 1999	Kontrola bezpieczeństwa i mocy bakteryjnych szczepionek mono i poliwalentnych; ocena szczepionek <i>in vivo</i> i <i>in vitro</i> ; szeroki zakres badań nad bezpieczeństwem, immunogennością i doбором komponentu Per; immunogenność i bezpieczeństwo bezkomórkowej szczepionki przeciw krztuścowi; biologiczne właściwości przecinkowców cholery non 01 izolowanych w Polsce	32
Z zakładu Bakteriologii			
Janusz Andziak	1982 - 1993	Uzyskiwanie antygenów i surowic odpornościowych dla diagnostyki wybranych bakteryjnych zakażeń układu oddechowego i pokarmowego; dobór bakteriologicznych metod rozpoznawania czynników stanów biegunkowych; mechanizmy chorobotwórczego działania wybranych drobnoustrojów; metody wykrywania inwazyjnych szczepów <i>Shigella</i> i <i>E. coli</i>	17

Marzena Baszak	1985 - 1989	Uzyskiwanie antygenów i surowic odpornościowych do diagnostyki wybranych bakteryjnych zakażeń; dobór bakteriologicznych i serologicznych metod rozpoznawania zakażeń; mikrometoda hemaglutynacji biernej w diagnostyce krztuśca	1
Bożena Dworecka (doktorantka)	1979 -1982	Działanie <i>Clostridium oncoliticum s. butyricum</i> M-55 na układ krwiotwórczy myszy zdrowych i napromienionych promieniowaniem jonizującym	-
Jolanta Kołtuniak	1983 - 1985	Diagnostyka zakażeń wywołanych przez drobnoustroje z rodzaju <i>Vibrio</i> ; ocena przydatności podłoża transportowych	2
Halina Sztabińska-Koncka	1991 -1992	Występowanie fimbrii P u szczepów z wybranych rodzajów pałeczek <i>Enterobacteriaceae</i>	1
Danuta Kruszewska	1983 - 1997	Ocena i opracowywanie metod rozpoznawania <i>Coxiella burneti</i> ; porównywanie szczepów <i>Coxiella burneti</i> , szerzenie się <i>Coxiella burneti</i> drogą płciową; humoralna odpowiedź człowieka na zakażenie gorączką Q	35
Grzegorz Madejczak	Od 2005r.	Czynniki zjadliwości szczepów pałeczek <i>Campylobacter</i> i <i>Salmonella enterica subsp. enterica</i> ; odczyn ELISA w serologicznej diagnostyce listeriozy; wrażliwość <i>Listeria</i> na trimetropim i sulfonamidy; udział w projekcie MED-VET-NET; antybiotykowrażliwość pał. <i>Salmonella</i>	1
Maciej Nowicki	1984 - 1992	Lekooporność szczepów <i>Shigella</i> , <i>Yersinia</i> i <i>Escherichia</i> ; metody wykrywania inwazyjnych szczepów <i>Shigella</i> i <i>Escherichia coli</i> (EIEC); serotypy pałeczek <i>Salmonella</i> krążące wśród ludzi w Polsce	3
Waldemar Rastawicki	Od 1991r	Szeroki zakres diagnostyki bakteriologicznej; zastosowanie odczynu lateksowego; genetyczne czynniki zjadliwości pałeczek <i>Yersinia</i> , diagnostyka immunoenzymatyczna mycoplazmy, jersiniozy, salmonelozy, tularemii i listeriozy; metody biologii molekularnej do różnicowania pałeczek <i>Yersinia enterocolitica</i> ; zapalenie stawów w przebiegu jersiniozy i salmonelozy, analiza genetyczna szczepów <i>Klebsiella pneumoniae</i> ; markery chromosomalne do identyfikacji laseczek węglik; gen <i>plc R</i> – a wirulencja szczepów z grupy <i>Cereus</i>	88
Dariusz Tomczuk	1993 - 1994	Różnicowa diagnostyka pałeczek <i>Enterobacteriaceae</i>	1
Krzysztof Trzeciński	1990 - 2004	Ziarenkowce G+; diagnostyka, wrażliwość na antybiotyki, molekularne metody wykrywania, wybrane geny zjadliwości, populacyjny profil genetyczny <i>Strept. pneumoniae</i> ; odpowiedź humoralna na oczyszczone antygeny (<i>Enterococcus</i> , <i>Staphylococcus aureus</i> , <i>Streptococcus pneumoniae</i>)	41
Tomasz Zaręba	1991 - 1994	Ziarenkowce G+: <i>Enterococcus</i> , <i>Staphylococcus aureus</i> , <i>Streptococcus pneumoniae</i> , standaryzacja metod antybiotykowrażliwości; czynniki zjadliwości; molekularne metody wykrywania	28

Z zakładu Wirusologii			
Bronisław Mirski	1958 - 1966	Wirus poliomyelitis; budowa antygenowa; produkcja diagnostycznej surowicy odpornościowej; bezpieczeństwo atenuowanego szczepu wirusa polio typ 3 badane na małpach; ocena doustnej szczepionki ze szczepów typ 1 i 3 – badania wirusologiczne i serologiczne; udział w opracowaniu dokumentacji żywej szczepionki	4
Małgorzata Paszkowska	1985 - 1992	Charakterystyka zakażeń wirusowych na podstawie badań seroepidemiologicznych i wirusologicznych; AIDS – diagnostyka, epidemiologia, patogenezą; monitorowanie zakażeń wirusami Cytomegalii i <i>Herpes simplex</i>	1
Wojciech Sadowski	1966 -1992	Szeroka tematyka wirusologiczna: enterowirusy, arbowirusy, herpeswirusy, wirus świnki, różyczki, odry, grypy, paragrypy, adenowirusy, rotawirusy; rozszanie enterowirusów w Polsce; obecność przeciwciał w surowicy małp lab. dla niektórych wirusów neuroinfekcyjnych; latentne infekcje w pierwotnych hodowlach komórek nerki małpy; wskaźniki genetyczne szczepów poliomyelitis; próby izolacji z komarów wirusów <i>Tahynia</i> i <i>Calovo</i> ; odpowiedź na zakażenia wirusowe w stanach immunosupresji; odpowiedź immunologiczna zwierząt laboratoryjnych na łącznie wprowadzane komponenty wirusowe	39
Joanna Siennicka	Od 1986r	Epidemiologia grypy i ocena szczepień przeciw grypie; przygotowanie szczepów referencyjnych wirusa grypy dla pracowni diagnostycznych; wirusy <i>Herpes</i> – zagrożenia w transplantologii; udział w procesach nowotworowych, chorobach sercowo – naczyniowych, zakażeniach wrodzonych; molekularne metody wykrywania wirusów <i>Papilloma</i> ; zastosowanie cytometrii przepływowej w badaniach wirusologicznych; cytotoksyczność preparatów dezynfekcyjnych; badanie <i>in vitro</i> niegenotoksycznych kancerogenów; przeciwciała u ludzi dla <i>Hantawirusów</i> , wirusów <i>Parvo B19</i> i <i>VZV</i> w Polsce; udział w projekcie POLYMOD; nadzór nad występowaniem zakażeń wirusami: odry, różyczki i kleszczowego zapalenia mózgu	75
Parazytologii			
Jerzy Czubek	1986 - 1988	Namnażanie <i>Pneumocystis carini</i> w hodowlach komórkowych	1
Elżbieta Gołąbowa	Od 1984r	Metody biologii molekularnej w diagnostyce pasożytów, metody immunoenzymatyczne w diagnostyce pasożytów; metody <i>in vitro</i> do namnażania pasożytów; analiza genetyczna szczepów włośnicy i pneumocystozy; diagnostyka toksoplazmozy wrodzonej i o.u.n.; dobór zwierząt laboratoryjnych do badań modelowych dla pneumocystozy i toksoplazmozy; udział w projekcie Med-Vet-Net; charakterystyka molekularna izolatów <i>Giardia</i> i <i>Cryptosporidium</i>	81

Grażyna Kopacz	1982 – 1985	Wykrywanie krążącego antygenu <i>Toxoplasma gondii</i> ; epidemiologia i profilaktyka toksoplazmozy	3
Barbara Książkiewicz	1986 – 1989	Metoda ELISA do diagnostyki trichinelozy człowieka	1
Ewa Kundzewicz	1982 – 1984	Diagnostyka toksokarozy	3
Metodyczno organizacyjny			
Edward Pluszyński	1961 – 1968	Metody badania żywności wg norm; organizacja kontroli żywności w Polsce w latach 1945 – 1966; czynniki biologiczne i chemiczne jako przyczyny kwestionowania żywności pochodzenia zwierzęcego; analiza potrzeb stacji San.-Epid. w zakresie szkolenia pracowników z wyższym wykształceniem ze szczególnym uwzględnieniem pionu higieny żywienia i żywności.	6 (3 książki)

Wydziale Chemicznym Politechniki w Gdańsku, wykładał chemię fizjologiczną na Wydziale Farmaceutycznym AM, prowadził dział biochemii w Instytucie Medycyny Morskiej i Tropikalnej. W 1950 r. został mianowany kierownikiem Katedry Chemii Ogólnej na Wydziale Lekarskim AM w Warszawie. Prace naukowe prof. *Syma* otwierały nowe horyzonty myśli badawczej w dziedzinie biochemii. Prof. zginął w wypadku samochodowym.

W okresie wojny w dziale tyfusu plamistego pracował w PZH znany parazytolog, późniejszy prof. dr hab. wet dr h.c. *Stefan Tarczyński*.

Powojenne sprawozdania PZH z działalności naukowej i usługowej, podawały nazwiska pracowników naukowych i ich przygotowanie zawodowe. Już w 1950 r. zgłoszono w sprawozdaniu obecność 18 lekarzy wet. pracujących w Centrali i filiach Instytutu. Umożliwiło to bardziej szczegółowe zapoznanie się z kierunkiem zainteresowań i dorobkiem naukowym zatrudnionych w PZH lekarzy weterynarii. Zestawienie tych informacji podaje tabela I. W tabeli I uwzględniono nazwiska tych kolegów, którzy opublikowali przynajmniej jedną pracę, jako ślad swoich zainteresowań iłożonego wysiłku. Przez Instytut przewinęło się 12 młodych kolegów, nie zatrzymując się w nim na dłużej. Spośród pozostałych 47 lekarzy weterynarii – niektórzy związali z Instytutem całe swoje życie zawodowe lub pracowali bądź pracują 20 i więcej lat.

Program studiów weterynaryjnych przygotowuje lekarza weterynarii do pracy w szeroko pojętych specjalnościach nauk przyrodniczych. Krótki przegląd pracy i osiągnięć lekarzy weterynarii w ramach tylko jednego Instytutu Medycznego o profilu Zdrowia Publicznego jakim jest PZH – w pełni to potwierdza. Osoby z wykształceniem weterynaryjnym opublikowały w okresie powojennym 1261 prac i doniesień; 15 z nich uzyskało stopień doktora, w tym 5 – doktora habilitowanego. Tematyka ich prac związana jest ściśle z profilaktyką i zdrowiem człowieka.

Wykaz rozpraw doktorskich i habilitacyjnych wykonanych przez lekarzy wet. w PZH zawiera tabela II.

Tłem dla wyników pracy lekarzy wet. w PZH jest udział lekarzy weterynarii w działalności Służby Sanitarno-Epidemiologicznej w kraju, zarówno w Stacjach Sanitarno-Epidemiologicznych wszystkich szczebli jak i w Inspektoratach. Dokumentują to wyniki szkolenia pracowników tej Służby na kursach organizowanych przez Studium Sanitarno-Higieniczne

Tabela II Rozprawy doktorskie i habilitacyjne lekarzy weterynarii wykonane w PZH
 Table II. Veterinary doctor theses in National Institute of Hygiene

IMIĘ I NAZWISKO	TEMAT ROZPRAWY	UZYSKANY STOPIEŃ NAUKOWY	ROK UZYSKANIA
Janusz Andziak	Występowanie fimbrialnych czynników kolonizacyjnych u pałeczek <i>Escherichia coli</i> izolowanych od chorych z biegunką	Dr n. med. w zakresie biologii med.	1991
Zbigniew Anusz	Poszukiwanie bakteryjnego czynnika etiologicznego w biegunkach ludzi dorosłych	Dr n. med.	1965
	Epidemiologia zatruc toksyną botulinową w Polsce	Dr hab. n. med.*	1977
Bożena Dworecka	Działanie <i>Clostridium oncolyticum s. butyricum M55</i> na układ krwiotwórczy myszy zdrowych i napromienionych promieniowaniem jonizującym	Dr n. przyr.	1982
Elżbieta Gołąbowa	Zastosowanie reakcji łańcuchowej polimerazy (PCR) do laboratoryjnej diagnostyki inwazji <i>Toxoplasma gondii</i> u ludzi i doświadczalnie zarażonych zwierząt	Dr n. med. w zakresie biologii med.	1996
Paulina Górską	Anamnestyczna odpowiedź immunologiczna u zwierząt doświadczalnych po immunizacji rekombinowanymi szczepionkami przeciw wirusowemu zapaleniu wątroby typu B różnych generacji	Dr n. med. w zakresie biologii med.	2006
Danuta Kruszevska	Przenoszenie zakażenia <i>Coxiella burnetii</i> drogą płciową	Dr n. przyrod.	1992
Zygmunt Kudelski	Standaryzacja szczepionek <i>Salmonella paratyphi B</i>	Dr n. wet.	1968
Józef Maleszewski	Wpływ enterokoków na trwałość szynek pasteryzowanych	Dr n. wet.	1964
	Badanie wpływu zabitych termicznie enterokoków (<i>Strep. faecalis</i>) podawanych w paszy na organizm szczurów rasy Wistar	Dr hab. n. wet.	1972
Anna Pliszkowa	Próby bezpośredniego wykrywania w żywności enterotoksyny gronkowcowej i wpływ niektórych czynników na jej powstawanie i działanie	Dr n. biolog.**	1958
Waldemar Rastawicki	Ocena odczynami tradycyjnymi i nowej generacji odpowiedzi humoralnej na antygeny <i>Mycoplasma pneumoniae</i> w przebiegu naturalnego zakażenia ludzi	Dr n. med. w zakresie biologii med.	1995
	Humoralna odpowiedź na wybrane antygeny pałeczek <i>Yersinia enterocolitica</i> i <i>Yersinia pseudotuberculosis</i> w przebiegu jersiniozy u ludzi	Dr hab. n. med. w zakresie biologii med.	2007
Wojciech Sadowski	Szczur bawelniany (<i>Sigmodon hispidus</i>) jako model doświadczalny do badań wirusów zakażeń układu oddechowego człowieka	Dr n. przyrod.	1985

Danuta Seroka	Badania nad możliwością alimentarnego zakażenia wirusem wścieklizny na modelu myszy	Dr n. wet.	1968
	Współczesne kryteria biologicznej oceny szczepów szczepionkowych wirusa wścieklizny	Dr hab. n. przyrod.	1976
Joanna Siennicka	Odpowiedź humoralna u osób powyżej 65 roku życia szczepionych przeciw grypie z uwzględnieniem profilu przebytych zakażeń grypowych	Dr n. med. w zakresie biologii med.	1996
	Zakażenie wirusem cytomegalii w grupie pacjentów po przeszczepieniu nerki – ocena skutków zakażenia oraz przydatności metod laboratoryjnych do jego rozpoznawania	Dr hab. n. med. w zakresie biologii med.	2007
Stanisław Szuliński	Wpływ pestycydów fosforoorganicznych na wyższe czynności nerwowe szczurów badanych w komorze z elektronicznym wyposażeniem sterującym	Dr n. wet.	1973
Krzysztof Trzciniński	Fenotypowa i genotypowa charakterystyka opornych na metycylinę szczepów <i>Staphylococcus aureus</i> izolowanych w Polsce	Dr n. med. w zakresie biologii med.	1995

* stopień profesora uzyskał na Wydziale Weterynarii Uniwersytetu Olsztyńskiego

** stopień doktora habilitowanego uzyskała na Wydziale Weterynarii Akademii Rolniczej w Warszawie w 1977 r.

przy PZH, będące przedłużeniem tradycji Szkoły Higieny. Studium szkoliło pracowników dla potrzeb stacji sanitarno-epidemiologicznych i przygotowywało ich do uzyskania I i II stopnia specjalizacji z zakresu higieny i epidemiologii. Na podstawie analizy 5500 kart osób szkolonych w PZH, uzyskano dane dotyczące szkolenia 172 lekarzy wet. – 90 koleżanek i 82 kolegów, poczynając od 1968r. Osoby te były zatrudnione w Stacjach Sanitarno-Epidemiologicznych szczebla wojewódzkiego (60 osób) i terenowego (59 osób) oraz w Inspekcji Sanitarnej MON (24 osoby), PKP (9 osób), MSWiA (4 osoby), laboratoriach przyklinicznych (5 osób), instytutach naukowych (6 osób) oraz w Ministerstwie Zdrowia (1 osoba). Szkoiliły się też 4 osoby spoza Służby Sanitarno-Epidemiologicznej (z wydziałów weterynarii). Przeważali pracownicy działów Epidemiologii (60 osób) i Higieny Żywności (27 osób); 16-tu kolegów sprawowało funkcję Powiatowego Inspektora Sanitarnego. Specjalizacje I stopnia z higieny i epidemiologii uzyskało w PZH 26 lekarzy weterynarii; specjalizacje I i II stopnia – 10 lekarzy wet. Ponadto, bez uzyskania w PZH tytułu specjalisty, 60 lekarzy wet. uczestniczyło w kursach specjalizacyjnych na I, a 17 – na II stopień. Niektóre osoby zdawały egzamin specjalizacyjny w Służbie Sanitarnej MON i MSW, stąd może być ich brak w specjalizacyjnym rejestrze PZH-owskim. W innych kursach monotematycznych organizowanych w PZH uczestniczyło systematycznie 46 i sporadycznie – 33 kolegów. Lekarze weterynarii specjalizujący się w problematyce sanitarno-higienicznej pełnili odpowiedzialne i zgodne z ich kompetencjami funkcje w swoich miejscach pracy. Zmiany organizacyjne w Służbie weterynaryjnej, powołanie Weterynaryjnej Inspekcji Sanitarnej, prywatyzacja lecznictwa weterynaryjnego, nowe zadania wraz z przystąpieniem do Unii Europejskiej będą zmieniały udział merytoryczny i liczbowy lekarzy weterynarii w innych resortach. Należy jednak oczekiwać, że dawny klimat współpracy z medycyną człowieka zostanie zachowany.

D. Seroka

VETERINARY DOCTORS IN THE NATIONAL INSTITUTE OF HYGIENE

SUMMARY

On the ninetieth anniversary of National Institute of Hygiene in Warsaw, we should mention also veterinary research workers engaged at this Institute. People educated in the field of veterinary medicine (47 persons) during they stay published 1261 papers, achieved 15 doctor and H assistant professorship degrees.

This veterinary professional group fully participated in Medical Public health Sciences, transforming human life for better.

172 veterinarians attended training courses organized by National Institute of Hygiene; 36 of them achieved specialization of Hygiene and Epidemiology.

PIŚMIENNICTWO

Materiały źródłowe uzyskane w Bibliotece i Studium Zdrowia Publicznego PZH

1. Sprawozdanie z działalności za lata 1919 – 1923, PZH
2. Ludwik Hirszfeld: Sprawozdanie z działalności naukowej PZH i Państwowego Zakładu badania Surowic w W-wie z okazji 5-letniej rocznicy ich powstania. Med Dośw Społ, 1924,3: zeszyt 3-4
3. Sprawozdanie z działalności PZH na rok 1924 -25, PZH W-wa 1926
4. Chodźko Witold: Program i zakres nauczania w Państwowej szkole Higieny w W-wie. Med Dośw i Społ 1926;6: zeszyt 1-2
5. Sprawozdanie z działalności PZH za rok 1926-1927, Min. Spraw Wew. Dep. Służby Zdrowia W-wa 1929
6. Sprawozdanie o stanie zdrowotnym Rzeczypospolitej Polskiej oraz działalności władz i instytucji zdrowia publicznego w latach 1928-1929; Min. Spraw Wew. 1931 str. 122-176
7. jak w punkcie 6 za lata 1930-1931, 1932-1933 wydane przez Ministerstwo Opieki Społecznej w latach 1933 i 1935
8. jak w punkcie 6 za lata 1934-1935 wydane przez Polskie Towarzystwo Higieniczne w 1937 r.
9. Sprawozdanie PZH za lata 1935-1938
10. Sprawozdania PZH za lata 1945-2007
11. Wykaz publikacji za lata 1918-1998. Państwowy Zakład Higieny
12. Edmund K. Prost: Wybitni polscy lekarze weterynarii XX wieku w nauce i zawodzie. Lubelskie Towarzystwo Naukowe, Lublin 2005
13. Dokumentacja osób szkolonych w Studium San.–Hig. w PZH

Otrzymano: 12.02.2008 r.

Adres autora:

doc. dr hab n. przyr. Danuta Seroka
ul. Stefana Bryły 1 m. 15, 02-685 Warszawa